

Enskild motion

## Motion till riksdagen 2017/18:2803

av **Ida Drougge (M)**

# Digitalisering av offentlighetsprincipen

---

## Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att göra det möjligt att följa beslut hos kommuner, staten, landsting och regioner, med tillhörande bokföring och kvitton, i realtid genom en sökbar och öppen databas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

## Motivering

Vi behöver insyn och transparens för att kunna minska slöseri med skattepengar. Insyn och transparens skapar möjlighet för fler att sätta sig in i samhällsdebatten och få information om hur vårt land styrs. Bara det faktum att fler då kan följa och granska fungerar förebyggande mot slöseri med skattepengar. Därför leder transparenta system till självreglering och eftertanke. Vet du om att ditt arbete blir granskat så tänker du efter före.

Ökad transparens och möjlighet att följa hur skattepengarna används är sannolikt också önskvärt för journalister, forskare med flera vilka har som arbetsuppgift att granska, rapportera och studera hur samhället fungerar.

Dagens medielandskap har förändrats snabbt. Ibland tenderar snabbhet att gå före kvalitet på granskningen. Tekniken gör det också allt enklare för enskilda personer och politiker att nå ut med sitt budskap direkt via en social media-plattform, istället för den traditionella vägen via en journalist och dennes plattform.

Tyvärr finns det än så länge få exempel på att informationstekniken använts för att underlätta journalisters granskande arbete. I tider med "fake news" och alternativa fakta blir detta allt mer viktigt.

Genom att använda fördelarna med digital teknik bör vi modernisera och digitalisera delar av offentlighetsprincipen. Syftet är att göra det enklare att följa beslut från ax till limpa. Att underlätta granskning av beslut som rör det gemensamma och allmänna samhället. På så sätt förenklar vi för alla att skapa sig en mer sammanhängande bild av politiska beslut genom att samla utredningar, beslutsunderlag, måldokument, kvitton samt uppföljningar och budgetutfall.

Tidigare fanns i Sverige en transaktionsdatabas där alla transaktioner av pengar gjorda på och från svenska myndigheter registrerades. Det fanns dock flera problem med den databasen. Framför allt att den var dåligt sökoptimerad, vilket gjorde det svårt att hitta den information man sökte efter. Dessutom sker många transaktioner genom faktura och då registrerades enbart faktureringsbolaget samt totalkostnaden. Även om man hittade den faktura man sökte efter, så var det svårt att se vad den faktiskt handlade om.

Transaktionsdatabasen var heller inte öppen för allmänheten att söka i, även om dess innehåll gick att begära ut enligt offentlighetsprincipen. I grunden var databasen till för myndigheterna själva. När dess innehåll begärdes ut fick man det i fysiska papperskopior. Grundidén med transaktionsdatabasen var dock bra och detta förslag kan ses som en uppdaterad och moderniserad version av den. Bara att slippa begära ut offentliga handlingar och underlag från kommuner och myndigheter vore en effektivisering i sig. Vet du inte exakt vad du är ute efter, så är materialet svårt att begära ut. Skulle du istället kunna söka i en databas på egen hand, så kan du formulera om dina sökningar tills du eventuellt finner det du letar efter.

Exempel på detta finns bland annat i Brasilien där man sedan 2004 arbetat framgångsrikt med ökad transparens som ett medel mot korruption. Idag är stat, delstater och kommuner i Brasilien tvingade att i realtid redovisa alla utbetalningar som görs. Handlingar är som huvudregel också offentliga i en databas där de redovisas på ett strukturerat och sökbar sätt. Bara den federala öppenhetsportalen, Transparencia, har över 900 000 unika besökare i månaden. Effekterna av portalen har varit så positiva i kampen mot korruption att Transparencia idag räknas till ett av världens viktigaste e-initiativ på statlig nivå. Även i USA har man börjat göra politiska handlingar med underlag offentliga och digitala för alla att söka i.

Totalt är det idag över 100 länder som på olika sätt arbetar med någon form av transparensarbete och öppen data. Sverige är tyvärr inte ett av dem.

Ett digitalt system fungerar också som ett register. Därför kan inte alla uppgifter som är offentliga enligt offentlighetsprincipen var och en för sig publiceras i en öppen databas. Uppgifter som rör privatpersoner kräver särskilda bedömningar innan de eventuellt kan registreras i en sökbar databas.

Förslaget i denna motion syftar snarare på beslutsunderlag, kvitton, budgetuppföljningar, måluppföljning etc. Eftersom även information om företag kan vara känsligt att publicera, behöver detta självklart utredas vidare av integritets- och sekretessskäl. För att möjliggöra den här typen av databas behöver den kommunala och statliga bokföringen vara öppen i realtid. På så sätt blir det möjligt att gå tillbaka i efterhand och se vad som skett. Det förebygger misstag och motverkar att de upprepas.

Öppen bokföring kan också leda till ökad återhållsamhet, eftersom att makthavaren vet att alla utgifter blir synliga direkt vilket skapar ökad eftertanke. Framförallt ger det möjlighet till en mer informerad och öppen samhällsdebatt. Med tydlig, lättillgänglig och faktabaserad redovisning ger vi oss själva som medborgare en bättre chans att ta ställning på korrekta grunder. Detta torde också öka incitamenten och göra det enklare för alla att granska och delta i diverse beslutprocesser.

Det finns några kriterier som är särskilt viktiga för att ett transparent system med öppen data ska bli framgångsrikt. Dels behöver det finnas en samarbetsvilja mellan sektorer för att informationsspridning av olika slag ska fungera. Därför är det viktigt att visa vilka problem som öppen data löser, och att detta inte enbart görs övergripande utan för flera olika typer av verksamheter.

Därutöver behöver själva infrastrukturen fungera. Det behöver finnas teknisk support på flera olika plan och offentlig förvaltning behöver ha uppdaterade processer samt riktlinjer för när och hur de publicerar och släpper data.

Slutligen behövs såklart uppföljning av själva systemet och dess etablering, säkerhetskONSEKVENSER samt av policys och lagar som kan främja transparens och öppen data.

Mer om olika typer av modell för öppen data och bokföring samt beskrivningar av hur bland annat Brasiliens system fungerar finns att läsa i Skattebetalarnas rapport ”Släpp kommunernas bokföring fri – den är vår!”

Fler politiska avvägningar behöver göras. Exempelvis har Arbetsförmedlingen nekat journalister information om vilka företag som tagit emot Arbetsförmedlingens anställningsbidrag, med hänvisning till att det kan röja företagshemligheter. I så fall blir det svårt att granska om företag utnyttjar offentliga system så som det ibland sägs ske med just subventionerade anställningar och praktikplatser. Just detta exempel är relativt enkelt att politiskt ta ställning till då företag inte har vare sig rätt till subventioner och bidrag eller kan anses ha en personlig integritet. Använder man sig av subventionerade anställningar som staten delvis eller helt betalar så bör man få räkna med att bli granskad.

Ett första steg vore att börja med handlingar som inte rör enskilda privatpersoner, utan till exempel sådana dokument som rör företag, myndigheter och organisationer och som redan idag lyder under offentlighetsprincipen.

På detta sätt menar undertecknad att det bör göras möjligt att följa beslut hos kommun, stat och landsting/region, med tillhörande bokföring och kvitton, i realtid genom en sökbar och öppen databas.

*Ida Drougge (M)*